

Pripomienky k ustanoveniu dôverníka v sociálnej legislatíve

Comments on the appointment of a trustee in social legislation

Anton Doktorov, Zlatica Doktorov

Evito o. z., Penzión Steffi, Zariadenie pre seniorov, Prúďová 14, 821 05 Bratislava

Recenzent/Review: doc. JUDr. Jana Vallová, PhD., univ. profesor

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

Submitted/Odoslané: 01. 11. 2022

Accepted/Prijaté: 18. 11. 2022

Abstrakt: Tento článok pojednáva o súčasnom stave legislatívy v sociálnej oblasti, kde poukazuje na stav, ako neodborné zásahy do zákonov a nezvládnutý legislatívny proces dokáže poškodiť inak dobrý zákon a priniesť do praxe veľa neistôt.

Kľúčové slova: Legislatíva, pomáhajúce profesie, sociálna práca, zariadenia sociálnych služieb, zariadenie pre seniorov

Abstract: This article deals with the current state of legislation in the social area, where it points out the condition as improper interventions into law and the unmanaged legislative process can damage the otherwise good law and bring many uncertainties to practice.

Key words: Legislation, Assisting Professions, Social Work, Social Services Equipment, Equipment for Seniors

Úvod:

Dobrý zákon je výsledok kvalitného legislatívneho procesu a obrovskej práce erudovaných odborníkov. Dobrý zákon, ktorý sa nemení ako dámska móda, je predpokladom pre dosiahnutia stavu právnej istoty. Pomáha dobrej praxi, nakoľko v odbornej praxi netreba neustále meniť koncepčné materiály. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) bol zmenený mnohokrát. Tento zákon je základným kameňom sociálnej práce na Slovensku. Rieši podmienky poskytovania sociálnych služieb, definuje práva a povinnosti poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb (ďalej len „PSS“).

Jadro práce :

V čase písania tohto príspevku existuje 33 zmien zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“). Nesvedčí to o dobrej legislatívnej praxi, nakoľko v čase od čias vyhlásenia zákona (rok 2008) do súčasnosti (rok 2022) predstavuje priemerne viacej, ako dve zmeny zákona ročne. V tomto príspevku sa venujeme zmene zákona, ktorá sa udiala účinnosťou novely zákona o sociálnych službách , a to od 1. Júla 2021 Zákonom číslo 218/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon. Uvádzame preto kurzívou novelizované znenie zákona:

„PRÁVA A POVINNOSTI PRI POSKYTOVANÍ SOCIÁLNEJ SLUŽBY

§ 6 Práva pri poskytovaní sociálnej služby

(3) Prijímateľ sociálnej služby v zariadení sociálnych služieb (ďalej len „zariadenie“) má právo aj

c) podieľať sa na určovaní životných podmienok v zariadení uvedenom v § 34 až 39 1) prostredníctvom zvolených zástupcov prijímateľov sociálnej služby pri úprave domáceho poriadku, pri riešení vecí

¹ Tieto paragrafy odkazujú na Zariadenia pre fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek okrem denného stacionára

súvisiacich s podmienkami a kvalitou poskytovania sociálnych služieb a výbere aktivít vykonávaných vo voľnom čase;.....

Ďalej odsek číslo 4 toho istého paragrafu uvádza nasledovné:

„(4) Prijímateľ sociálnej služby v zariadení sociálnych služieb (ďalej len „zariadenie“) má právo aj

d) na určenie dôverníka; dôverníkom sa môže stať fyzická osoba, ktorá s určením za dôverníka písomne súhlasí a je spôsobilá na právne úkony; na určenie dôverníka sa nevyžaduje súhlas opatrovníka. 2)“

Tak isto v §6 zákona je novo stanovená povinnosť prijímateľa sociálnej služby , a to v odseku číslo 6 nasledovne:

„6)Prijímateľ sociálnej služby je povinný poskytovateľovi sociálnej služby bezodkladne

a) po určení dôverníka oznámiť osobné údaje dôverníka v rozsahu

1. meno, priezvisko a titul,

2. adresa trvalého alebo prechodného pobytu,

3. rodné číslo, ak je pridelené, a dátum narodenia,

4. telefónne číslo a elektronická adresa,

² V pôvodnom texte zákona je odkaz označený číslom 15, pričom tento odkaz odkazuje na § 27 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

b) po určení dôverníka doručiť kópiu písomného súhlasu fyzickej osoby s určením za dôverníka,

c) oznámiť zmeny údajov a skutočností uvedených v písmenách a) a b).“

Naše pripomienky k zneniu zákona:

Náš názor, ako osoby vykonávajúcej prax sociálneho pracovníka v zariadení pre seniorov je nasledujúci. Kvitujeme možnosť stanovenia dôverníka pre prijímateľa sociálnej služby. Hore uvedené znenie zakladá fakultatívne uplatnené právo pre PSS. Nakoľko zákon ukotvuje požiadavky na dôverníka len minimálne, máme za to, že tento môže byť aj:

- Občan iného štátu v rámci Európskej únie
- Občan iného štátu v mimo rámca Európskej únie

Po určení dôverníka má PSS povinnosť **bezodkladne** oznámiť osobné údaje dôverníka v danom rozsahu. Čo nemusí PSS robiť bezodkladne je doručiť kópiu písomného súhlasu fyzickej osoby s určením za dôverníka. Zákon tu nestanovuje žiadne obmedzenie. Poskytovateľ sociálnej služby teda nepozná podpis dôverníka, v živote ho nemusel vidieť, hlavne pokiaľ pochádza z ďalekej krajiny, napríklad z Nového Zélandu. Takto nemá možnosť si overiť, či takáto fyzická osoba vôbec existuje, a či jej podpis na znak súhlasu s určením za

dôverníka je naozaj pravý! Myslíme si, že sa jedná o dôležitý právny úkon, a preto doporučujeme overovať podpis dotknutej osoby formou overeného podpisu notárom. Predpokladáme, že takýto dôverník s tým nebude mať problém.

Myslíme si však, že zákonodarca mal širšie definovať právne postavenie dôverníka. V príspevku nižšie sa venujeme úlohe dôverníka pri obmedzení prijímateľa sociálnej služby. Zákon uvádza nasledovné „*Povinnosti poskytovateľa sociálnej služby pri ochrane života, zdravia a dôstojnosti prijímateľa sociálnej služby*“. Tento paragraf bol upravený zákonom číslo 280 z 10. septembra 2019, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov, ktorý je účinný od 1.1.2022. Zmena nastala v odseku číslo 4, ktorý znie:

„*Použitie prostriedkov obmedzenia netelesnej povahy prijímateľa sociálnej služby má prednosť pred použitím prostriedkov telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby. Nevyhnutné telesné obmedzenie písomne nariaďuje, schvaľuje alebo ho dodatočne bezodkladne schvaľuje a potvrdzuje ho svojim podpisom lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore psychiatria a písomne sa k nemu*

vyjadruje a potvrdzuje ho svojim podpisom sociálny pracovník zariadenia. Použitie liekov podľa odseku 3 nemožno dodatočne schvaľovať. Telesné a netelesné obmedzenie prijímateľa sociálnej služby musí byť zaznamenané v registri telesných a netelesných obmedzení (ďalej len „register obmedzení“) zriadenom na tento účel, ktorý je povinný viesť poskytovateľ sociálnej služby v informačnom systéme sociálnych služieb.“

Túto zmenu veľmi kvitujeme, nakoľko zvyšuje občianske práva a dôstojnosť PSS. Zmena zákona od 1.1.2022 bude vyžadovať každé obmedzenie osobnej slobody PSS schváliť lekárom príslušnej špecializácie a po 1.1.2022 aj toto schválenie doložiť podpisom daného lekára na jeho schválení takéhoto zákroku!

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný použitie prostriedkov obmedzenia bezodkladne a každý zápis obmedzenia prijímateľa sociálnej služby vrátane údajov uvedených v registri obmedzení do ôsmich dní po použití prostriedkov obmedzenia oznámiť

a)zákonnému zástupcovi prijímateľa sociálnej služby,

b)dôverníkovi prijímateľa sociálnej služby a

c)opatrovníkovi ustanovenému prijímateľovi sociálnej služby súdom.

Podme rozoberať ďalej. Zákon bol upravený už spomínanými novelami upravili aj v paragrafe 74 s názvom „Zmluva o poskytovaní sociálnej služby“ úpravou odseku číslo 15 a pridaním odseku číslo 16.

(15)Pri jednostrannom vypovedaní zmluvy podľa odseku 14 je poskytovateľ sociálnej služby povinný doručiť do vlastných rúk

a)písomnú výpoveď s uvedením dôvodu výpovede

1.prijímateľovi sociálnej služby,

2.zákonnému zástupcovi prijímateľa sociálnej služby,

3.opatrovníkovi ustanovenému prijímateľovi sociálnej služby súdom,22)

b)kópiu výpovede s uvedením dôvodu výpovede dôverníkovi.

Na základe analýzy platnej legislatívy môžeme tvrdiť nasledovné:

Zákon síce ukladá oznámiť použitie prostriedkov obmedzenia a každý zápis obmedzenia PSS oznámiť určeným osobám napríklad aj dôverníkovi. Zákon by však mohol upresniť formu tohto oznámenia. Nedorozumenie môže spôsobiť aj otázka, v akom jazyku bude potrebné takúto správu odoslať? Stačí v ruštine? Čo v prípade elektronickej adresy, telefónneho čísla, ktoré nie sú platné? Na jednej strane výborný úmysel daný novelou zákona je spochybnený spôsobom jeho vykonania. V odstavci číslo 15 §74 sa ukladá povinnosť

poskytovateľovi sociálnych služieb doručiť do vlastných rúk písomnú výpoveď s uvedením dôvodu výpovede PSS, zákonnému zástupcovi a opatrovníkovi (pokiaľ je určený súdom). Zároveň je povinný doručiť kópiu výpovede s uvedením dôvodu výpovede dôverníkovi. Prečo nemohol dôverník dostať rovnopis danej výpovede, ktorú aj tak poskytovateľ sociálnych služieb je povinný vypracovať odoslať v troch rovnopisoch? To isté platí aj k odseku číslo 16, ktorý uvádzame nižšie.

(16)Poskytovateľ sociálnej služby môže jednostranne vypovedať zmluvu o poskytovaní sociálnej služby z dôvodu podľa odseku 14 písm. a) po doručení

a)písomného upozornenia na možnosť výpovede z tohto dôvodu do vlastných rúk

1.prijímateľovi sociálnej služby,

2.zákonnému zástupcovi prijímateľa sociálnej služby,

3.opatrovníkovi ustanovenému prijímateľovi sociálnej služby súdom,22)

b)kópie písomného upozornenia na možnosť výpovede z tohto dôvodu do vlastných rúk dôverníkovi.

Celkovo môžeme zriadenie inštitútu dôverníka hodnotiť dvoma pohľadmi. Na jednej strane ho hodnotíme kladne, ako spôsob zvyšovania práv prijímateľov sociálnych služieb. Na druhej strane tu zákonodarca ostal na pol ceste, čo robí

rozpačitý dojem. Pýtame sa aj za prijímateľov sociálnych služieb pokladáme nasledovné otázky:

1. Aké je postavenie dôverníka pri ochrane a obrane práv prijímateľov sociálnej služby?
2. Aký režim návštevy má dôverník prijímateľa sociálnych služieb? V čase pandémie vírusu sú návštevy obmedzované vedením zariadenia sociálnych služieb alebo orgánmi verejného zdravotníctva. Bude mať takýto dôverník prístup k prijímateľovi sociálnych služieb, ktorého zastupuje aj v časoch obmedzeniach návštev?
3. Ako bude hodnotené zariadenie sociálnych služieb, ktoré umožní alebo neumožní osobnú návštevu dôverníka prijímateľa sociálnej služby v zariadení v čase obmedzených možností návštev, jedno či na základe interného alebo externého predpisu?
4. Aké má práva dôverník pri zastupovaní prijímateľa sociálnych služieb?
5. Prečo nemá dôverník právo vyjadrovať sa k podmienkam a k úrovni poskytovaných služieb v zariadení sociálnych služieb očami PSS, ktorý si ho ustanovil?

6. Môže dôverník kontrolovať množstvo a kvalitu stravy, ktorú odoberá prijímateľ sociálnych služieb v sociálnom zariadení?
7. Prečo nemá dôverník právo podávať podnety a sťažnosti voči kvalite a úrovni poskytovaných sociálnych služieb v zariadení sociálnych služieb orgánom, ktoré v zmysle zákona môžu vykonávať kontrolu u poskytovateľa sociálnych služieb?

Máme za to, že napriek dobrému úmyslu zákonodarca akurát skomplikoval život poskytovateľom sociálnych služieb. Pre prijímateľov sociálnych služieb je kreovanie dôverníka riešené čisto formálne, pričom títo nepocítia žiadne zlepšenie svojich podmienok.

Záver:

V našom článku sme poukázali na zlú prax, ktorá spočíva v rýchlom a v častom menení legislatívy, pričom tieto zmeny sú často len formálne a neprinášajú žiadne zlepšenie podmienok poskytovania sociálnych služieb v zariadeniach sociálnych služieb. Máme za to, že tieto zmeny boli málo prediskutované s organizáciami, ktoré zastupujú a združujú poskytovateľov sociálnych služieb (verejných i neverejných), pričom táto nedôslednosť spôsobuje praktickú nevykonateľnosť inak dobrej myšlienky.

Literatúra:

1. DOKTOROV, A. -DOKTOROV, Z. : Návrh na zavedenie ukazovateľov kvality ubytovania v zariadeniach pre seniorov. IN: Zborník z konferencie „Dilemy rešpektovania ľudských práv v sociálnych službách a pomáhajúcich profesiách. 22.-23. september 2022.
2. OLÁH, M. – SCHAVEL, M.: *Sociálne poradenstvo a komunikácia*. Prešov, PBF PU, 2006. 11. -23
3. REPKOVÁ, K. (ed.) (2015) *Implementácia podmienok kvality do praxe poskytovateľov sociálnych služieb – metodické východiská*. Bratislava: IVPR. Dostupné on-line: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Repkova/repkova_implementation_podmienok_kvality_2015.pdf
4. REPKOVÁ, K.: *Hodnotenie podmienok kvality poskytovaných sociálnych služieb – metodické východiská*. Bratislava 2016, Výskumná správa, © Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2016. 145 strán, bez ISBN. Dostupné on-line: <https://www.employment.gov.sk/file/s/rodina-soc-pomoc/hodnotenie->

podmienok-kvality-poskytovanych-
socialnych-sluzieb-metodicke-
vychodiska.pdf

Zákony:

1. Zákon č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
3. Zákon číslo 280/2019 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov
4. Zákon číslo 218/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov

Kontaktná adresa:

**Anton Doktorov, doc. Ing. PhD., MBA,
mim. prof. , Zlatica Doktorov, PhDr.,
MBA.**

Evito o. z., Penzión Steffi, Zariadenie pre seniorov

Prúdivá 14, 821 05 Bratislava

Kontakt na autorov: Kecsege utca 41/A,
9224 Rajka, Közösképvisélet: Rajka Green.

Maďarsko -- Hungary

Tel: +421 904 108 429, +421 903 470 535

Mail: anton.doktorov@gmail.com,
mgrzlatiadoktorov@gmail.com